

BÀI THƠ CHO EM

Phạm Đức Hiền

Thầy Lê Ngọc Thiều có gởi cho tôi, một học sinh cũ của Thầy tại Trường Nguyễn Huệ Tuy Hòa, tỉnh Phú Yên, một tác phẩm nghệ thuật hỗn hợp bao gồm “Bài Thơ Cho Em” của *thi sĩ* Phạm Thế Thường do *nhạc sĩ* Võ Tá Hân phổ nhạc, được *ca sĩ* Khắc Dũng diễn tả qua minh họa của *họa sĩ* (?) Dải Yếm Đào và thầy đã hỏi ý kiến về sự phối hợp của 4 nghệ sĩ này.

Vì không đủ thời gian nghiên cứu để thấu hiểu tất cả ý nghĩa sự phối hợp của 4 nghệ thuật này, nên tôi chỉ có một vài ý kiến cá nhân muốn được chia sẻ cùng thầy và các bạn.

Phải nói đây là một trong những tác phẩm tuyệt hảo của những tác phẩm không có tính cách thương mại mà tôi từng được thưởng thức.

Trước hết là bài thơ (linh hồn của tác phẩm), tác giả đã chọn tựa đề là “Bài Thơ Cho Em” để tặng cho một cô gái họ Phạm. Nghe tựa đề thì không có gì đặc biệt, vì nó chỉ có tính cách chung chung, không gây sự chú ý lắm đối với độc giả. Giá tựa đề của bài thơ này là “Cô Bé Bắc Ninh” hoặc “Cô Bé Họ Phạm” có lẽ sẽ tạo được có một nét đặc trưng hơn.

Rất tiếc là nội dung của bài thơ có rất ít manh mối gây sự tò mò của độc giả về cô bé này, ngoại trừ “mỹ nhân” *lạc bước đời ta vào chiều nắng nhạt cuối tháng Tư*, với *hương thơm ngây ngất, tóc dài, mắt sáng như sao*, và *em là người tình trong mộng*, nhưng vì tác giả bày tỏ tâm sự của mình với “cô bé Bắc Ninh” nên có thể độc giả nghi ngờ mỹ nhân này là “Bắc Kỳ 75”.

Tuy nhiên qua hình thức của bài thơ, độc giả đã có thể đoán thêm được một vài chi tiết của cô bé này. Tác giả đã dùng thể thơ thất ngôn tứ tuyệt **biền thể** để mô tả người yêu của mình, chứng tỏ tác giả và cô gái là những nhân vật khá đặc biệt và lập dị.

Thông thường thơ tứ tuyệt được làm theo dạng “bằng”, tức là một đoạn có 4 câu, trong đó vần **bằng** được gieo ở cuối câu 1, 2 và 4; còn câu 3 là vần **trắc**. chẳng hạn như:

*Bồ đào mỹ tửu dạ quang **bôi**,*
*Dục ẩm tỳ bà mã thượng **thôi**,*
Túy ngọc sa trường quân mạc tiểu,
*Cổ lai chinh chiến kỹ nhân **hôi**.*

Đây là loại thơ mang âm hưởng đau buồn của 2 người bạn thời loạn ly uống rượu với nhau trước khi lên ngựa ra chiến trường mà không mong có ngày trở về để gặp lại.

“Bài Thơ Cho Em” dường như diễn ra thời hậu chiến, qua đó tác giả đã mở đầu bằng cảnh *gặp gỡ* đầy ngao mạn:

*Này cô bé Bắc Ninh Họ Phạm,
Vì tơ duyên lạc bước đời **ta**,
Cho lòng em vừa chợt nở **hoa**,
Cuối tháng Tư một chiều nắng **nhật**.*

Đây là loại thơ mang âm hưởng vui tươi và lạc quan. Khổ thơ được bắt đầu và kết thúc bằng vần trắc, hàm ý cho thấy cô gái này là một người có vẻ bên ngoài cứng rắn và lãnh đạm; câu 2 và 3 ở giữa mang vần bằng, cho thấy “nạn nhân” là người có cõi lòng mềm yếu đang trong thời kỳ “*nở hoa*”. Rõ ràng anh chàng đã lợi dụng hoàn cảnh cô thế của cô nàng để tấn công. Phải chăng cô bé là một nạn nhân của ngày 30 tháng Tư? (*Cuối tháng Tư một chiều nắng nhật*)

Đoạn thứ nhất được nối với đoạn thứ nhì bằng 2 chữ “**nhật**” và “**mát**” chứng tỏ giai đoạn đầu cô gái này mang tâm trạng có vẻ như hững hờ.

*Trời tuyệt đẹp mời em dạo **mát**,
Thơ ta làm lót bước chân **em**,
Dịu ta đi dưới ánh trăng **đêm**,
Hương thơm ngát tìm trong hơi **thở**.*

Tình yêu bắt đầu bằng một cuộc tấn bộ, rồi chàng tán tỉnh nàng bằng những lời thơ ong bướm trong cảnh trăng khuya, khiến cho cô nàng cảm lòng không động nên 2 người đã thực tập hô hấp nhân tạo.

Sự ép vần giữa 2 từ “*thở*” và “*gió*” ám chỉ cuộc tình giữa 2 người hơi miễn cưỡng; vì nàng, có thể vì định mệnh hoặc hoàn cảnh nên đã *lạc bước* vào đời chàng. Dù sao trông tượng ra cũng thấy khá lãng mạn với mái tóc đùa bay bay trong gió, đôi mắt mở thật lớn để chàng có thể nhìn thấy bầu trời đầy sao, nhìn thấy đôi má ửng hồng như 2 cục than trong đêm trăng khi nàng thẹn thùng ngả vào mình chàng.

*Mái tóc dài rờn đùa cùng **gió**,
Đôi mắt em là cả trời **sao**,
Thẹn thùng chi má ửng hồng **đào**,
Ngả vào ta mình tơ tha **thướt**.*

Cuối cùng thì chàng và nàng cũng đã hòa hợp với nhau bằng sự đầu phục **tha thướt** của nàng và tình trạng **say khướt** của chàng. Và đó câu chuyện tình của anh chàng họ Phạm (?) đã phải lòng cô gái Bắc Ninh Họ Phạm (câu mở đầu và câu kết thúc đều có 2 chữ Họ Phạm).

*Em có nghe hồn ta say **khướt**,
Men tình yêu đang đổ về **tìm**,
Em là người trong mộng ta **tìm**,
Này cô bé Bắc Ninh Họ Phạm.*

Ngoài ra, vì bài thơ này gồm 4 đoạn, mỗi đoạn có 4 câu, có lẽ tác giả muốn ám chỉ rằng cô bé này mới 16 tuổi. (Không biết là cuộc tình này diễn ra tại đâu, nếu ở Mỹ thì coi chừng anh chàng có thể sẽ can tội xâm phạm tiết hạnh trẻ vị thành niên!)

Bài thơ này đã được thổi vào một luồng sinh khí nhờ có âm thanh của nhạc sĩ Võ Tá Hân. Phải nói là nhạc sĩ đã nương theo hồn thơ để thả tiếng nhạc của mình, qua đó, tiết tấu và âm điệu diễn tả từng chữ và từng

dấu, với những nốt nhạc được lấy rất nhẹ nhàng ở những chữ phù hợp với thổ ngữ của những chàng trai Bắc Ninh như “lạc bước, tuyệt đẹp, lót bước...”. Đây có lẽ là một trong những bản nhạc đặc ý nhất của nhạc sĩ Võ Tá Hân. Tuy nhiên, vì bài thơ này mang tâm trạng hờn hờ và yêu đời của một chàng trai vừa chinh phục được một trái tim non nớt, nên cần được hát theo thể điệu vui tươi của loại nhạc điện tử thì có lẽ sống động hơn là điệu buồn Slow Rock. Dù sao thì hòa âm của bản nhạc cũng đã làm cho thính giả không mang tâm trạng của một người tình bị bỏ (hoặc bỏ) đá.

Không biết tác giả đã sáng tác bản nhạc này theo cung điệu nào, nhưng thấy ca sĩ hát theo cung C trưởng nên hơi thấp, do đó không thể diễn tả đúng được tâm hồn của ý thơ và tiếng nhạc. Có lẽ ca sĩ chưa thấm nhuần được hết cảm tình của thi sĩ và nhạc sĩ, nên ít có cảm xúc; tiếng ca có vẻ như hơi hời hợt. Cần phải chìm đắm sâu hơn vào ý thơ và tiếng nhạc. Có lẽ nhạc sĩ hơi mệt nên tiếng ngân chưa được “tròn” lắm. Nếu được dợt thêm vài lần nữa có lẽ khá hơn.

Không biết tác giả của những bức minh họa này là ai. Chỉ thấy đề “Tranh: Dải Yếm Đào” nên không hiểu Dải Yếm Đào là tên của tác giả hay là tên của các tác phẩm. Dù sao đây là những tác phẩm nghệ thuật rất xuất sắc, không những thị trợ cho thính giả, mà còn giúp cho độc giả hình dung và mừng tượng ra được “cô bé Bắc Ninh Họ Phạm”.